

ex scientia actu representante ipsas creaturas. Deinde addi potest, posita illa hypothesi impossibili, Verbum fore æque perfectum comparative (ut ita loquar) id est, tam perfectum, quantum esset tunc scientia Dei. Absolute tamen, nec scientia Dei esset tam perfecta, nec Deus ipse, quia non esset omnipotens. Quod si dicas, non supponi impotentiam in illo, sed tolli possibilitatem non repugnantiam ex parte creaturarum. Respondeo, tam impossibile esse hoc posterius, sicut illud, et non posse tolli illam possibilitatem ex parte creaturarum, quin tollatur a Deo positiva perfectio omnipotentiam, ac subinde scientiam, et totius divini esse.

21. *Resolutio questionis.*—Conclusio igitur ex dictis, Verbum divinum simpliciter procedere ex cognitione creaturarum, ut possibilium, ac proinde Verbum divinum ex vi suæ processionis dicere, non tantum respectum ad Patrem, sed etiam ad creaturas, et in universum res necessario cognititas a Deo. Quod docuit D. Thomas in illa quæst. 34, et sequuntur omnes ejus discipuli, et sumitur etiam ex Augustino, dicto lib. 7, de Trinitate, a principio, et libro etiam 15. Ratio autem est, quia Verbum per se primo dicit ordinem ad res cognititas tanquam representans eas, cum ergo inter eas comprehendantur creaturæ, ut ostensum est, ad illas dicit similem respectum. Cujus oppositum significat Gabriel, in 1, dist. 27, quæst. 3, art. 3, dub. 1, sed in re non contradicit. Solum enim intendit respectum non esse realem, quod nos fateamur, et est per se clarum. Loquimur ergo de respectu rationis, et de hoc non formaliter, sic enim a ratione fingitur, sed fundamentaliter, quia representatio a nobis non concipitur, nisi per modum respectus.

22. *Respectus in creaturis unde sit in Verbo.*—Sed contra. Ergo hic respectus est proprius Verbi, quia convenit illi ex vi suæ processionis: ergo convenit illi ratione suæ proprietatis personalis, et non ratione essentiam: nam ea, quæ sunt propria, non conveniunt ex ratione communi, sed ex particulari: consequens autem est falsum, ergo. Propter hoc Aureolus, in 1, dist. 27, ut refert etiam Capreolus ad argumenta contra quintam conclusionem concedit, respectum hunc convenire verbo ratione suæ proprietatis, et non ratione essentiam. Oppositum autem D. Thomas, d. quæst. 34, art. 3, ad 1, et ibi Cajetanus et alii. Ferrariensis 4, contra Gentes, c. 13. Capreolus supra, atque ibidem etiam Scotus, quæst. 3. Qui dicunt representationem rerum convenire Verbo ratio-

ne essentiam, non ratione filiationis. Et ratio est, quia hæc representatio est intellectualis, unde convenit Verbo ratione ipsius actus intelligendi illi communicati: talis autem actus absolutum quid est, ut supra ostendi. Unde hæc sententia vera est loquendo de propria forma, quæ est ratio representandi. Propter argumentum autem factum addo ex D. Thoma, in 1, dist. 27, quæst. 4, art. 3; aliud esse loqui de ratione formali representandi, aliud de modo habendi illam. Primum convenit Verbo ratione essentiam, ut recte probatum est. Secundum autem convenit ratione proprietatis. Unde representare intellectualiter creaturas, non est proprium Verbi, sed commune omnibus personis, ut convincit ratio facta, habere autem hanc representationem, ut communicatam ex vi suæ formalis processionis, est proprium Verbi, et ideo in hoc involvitur proprietas ejus. Et ita nulla est repugnantia aut retractatio in D. Thoma, quamvis oppositum Cajetanus dixerit.

CAPUT VII.

AN VERBUM DIVINUM PROCEDAT EX SCIENTIA VISIONIS, VEL ALIQUO MODO CONTINGENTE CREATURARUM.

1. *Prima opinio affirmans.*—Supponimus, Deum ex æternitate cognoscere res futuras secundum reales existentias, quas habituræ sunt, quam cognitionem scientiam visionis theologi appellant, eamque ratione distinguunt a scientia simplicis intelligentiam. De hac ergo scientia sub hoc conceptu et respectu loquimur, nam dicta in capite superiori solum de simplici intelligentiam procedunt, ita enim semper loenti sumus. Nonnulli ergo moderni docent, Verbum procedere ex divina scientia etiam sub hoc respectu spectata, id est, ut attingit creaturas futuras in qualibet differentia temporis secundum existentias earum, et attribuunt D. Thomæ, 1 part., quæst. 34, art. 3, et quæst. 37, art. 2, ad 3, quia his locis absolute docet, Verbum procedere ex cognitione omnium creaturarum, nihil distinguens inter cognitionem simplicem, vel visionis: nec inter creaturas, ut futuras, vel possibles. Fortius videtur hoc suaderi ex Augustino, lib. 83 quæstionum, quæst. 63, ubi sentit, Verbum dicere respectum ad creaturas, ut faciendas, ponderatque, ideo potius fuisse appellatum a Joanne *Verbum*, quam *rationem*, quia *ratio* non dicit respectum ad res faciendas, sicut *Verbum*.

2. *Fundamentum.*—Atque hinc potest ratio-

ne suaderi hæc sententia. Quia quidquid Verbum divinum habet, ex sua processione habet, sed Verbum divinum habet respectum ad creaturas existentes, non solum, ut fieri possunt, sed etiam ut fiunt, ergo habet totum hoc ex sua processione, ergo non solum procedit ex scientia simplicis intelligentiam; sed etiam visionis. Ut enim Verbum dicatur procedere ex aliqua scientia ab aliquo respectu, non oportet, quod totum suum esse habeat per illam scientiam, ut spectatam sub illo respectu; sed satis est, ut sub aliquo etiam respectu suo sit per illam cum proportionem et accommodando singula singulis. Et confirmatur applicando quamdam rationem, qua supra utebamur pro scientia simplicis intelligentiam. Dicebamus enim, quod licet scientia creaturarum, ut possibilium non esset in Deo tanquam in causa, nec secundum proprium conceptum, diceret perfectionem, nec esset tam necessaria secundum illum respectum, sicut absoluta scientia Dei in se: nihilominus Verbum procederet ex illa scientia creaturarum, non ut per illam ut sic, haberet esse simpliciter, sed ut haberet representationem creaturarum: ergo idem dicendum cum proportionem est de scientia visionis. Nam verbum (ut ita dicam) non tantum est Verbum simplicis intelligentiam, sed etiam visionis. Atque ita nihil obstat, quod scientia illa, ut sic, libera sit, quia non est libera quoad suam perfectionem realem; sed solum quoad illam terminationem: et eodem modo et non habet illum respectum contingenter Verbum necessario.

3. *Opinio negans vera.*—Nihilominus simpliciter dicendum est, Verbum divinum non procedere ex scientia creaturarum existentium ut sic, seu ex scientia visionis, aut libera vel contingente, ut talis est. Hoc tam certum existimavit Scotus, locis citatis in præcedenti capite, ut oppositum intulerit tanquam manifestum absurdum, ut probaret suam sententiam ibi tractatam. Cui respondentem Cajetanus et fere alii Thomistæ ibidem citati, hanc etiam sententiam admittunt, et ideo negant illationem Scoti, nam revera est longe diversa ratio, ut statim dicam. Divus autem Thomas licet indistincte locutus fuerit, tamen (si verba ejus expendantur) satis indicat loqui de simplici et necessaria scientia creaturarum, ut possibilium nam dicit, Verbum per illam scientiam procedere, ut expressivum et factivum creaturarum (dicta quæst. 34, art. 3, in corpore, et ad ultimum) esse autem factivum dicit solum respectum ad creaturas ut possibles: et in alio

loco, quæst. 37, comparat in hoc processionem Verbi et amoris: at certum est, Spiritum sanctum non procedere ex amore libero creaturarum, ut infra videbimus, ergo nec Verbum ex scientia libera, qualis est scientia visionis, ut talis est.

4. *Fundamentum.*—Ratione probatur, quia Verbi processio, ut est realis productio, est simpliciter, et omnimodo necessaria, at scientia visionis, ut talis est, non est necessaria, sed ita contingens, ut potuerit non esse in DEO absolute loquendo, ergo non procedit Verbum in re ipsa per illam scientiam, ut talis est. Et declaratur in hunc modum, quia fundamentum illius scientiam est simpliciter posterius ratione, quam productio Verbi, ergo multo magis ipsa scientia, ergo non potest Verbum produci per illam scientiam. Consequentias, ut claras suppono, et declaro antecedens. Nam fundamentum scientiam visionis est decretum liberum voluntatis Dei, quo vult, talem rem esse, vel saltem permittit, ut fiat, volendo concurrere ad illius factionem: Hoc autem decretum, ut tale est, non intelligitur esse in Deo, donec et Filius, et Spiritus sanctus sint producti. Tum quia naturalia sunt priora liberis, et ratione, et subsistendi consequentia: processionem autem personarum sunt naturales, et decretum illud est liberum. Tum etiam quia sicut actiones ad extra sunt indivisæ, ita et voluntates, seu decreta libera voluntatis DEI, a quibus exteriores actiones proxime manant. Quapropter loquendo formaliter, et in se, Pater non prius ratione, vel origine habet decretum aliquod liberum ad extra, quam Filius, nec prius vult creare, quam Filius id velit, nec communicat Filio illud decretum ut sic, sed communicat voluntatem, vel etiam volitionem, quæ postquam in omnibus personis necessaria existit terminata ad primum objectum, ex consensu omnium libere terminatur ad hoc, vel illud objectum secundarium. Ergo illud decretum intelligitur omnino esse post Filii processionem, ergo multo magis scientia visionis, ergo non potest Verbum procedere per scientiam visionis, ut talis est.

5. *Solvitur contrarium fundamentum.*—Unde solvitur facile ratio facta pro contraria sententia, et intelligitur differentia inter scientiam simplicis intelligentiam et visionis. Concedo enim, Verbum divinum habere respectum representandi, non solum ad creaturas possibles, sed etiam ad existentes, seu futuras, vel faciendas, quia per Verbum omnia facta sunt,

et in ipso sunt omnium rerum faciendarum ideæ. Dico tamen, non accepisse Verbum respectum hunc per productionem suam immediate, et (ut ita dicam) formaliter, quamvis dici possit accepisse illam fundamentaliter, et quasi materialiter, et ideo non processisse ex illa scientia libera, ut talis est, sed solum, ut scientia est earundem rerum ut possibilitium, quæ sine illa mutatione sua, vel nova perfectione repræsentat etiam res futuras, eo ipso, quod futuræ sunt. Nam (ut supra tetigi) dupliciter potest Verbum accipere aliquid per suam productionem æternam, uno modo immediate, et formaliter, ut accipit, verbi gratia, virtutem spirandi, altero modo in radice, sicut accipit relationem spirationis activæ. Priori modo accipit ex vi suæ processionis scientiam simplicis intelligentiæ creaturarum, ut actu jam terminatam ad illas ut possibles sunt. Posteriori autem modo recipit scientiam visionis, quia recipit talem scientiam, quæ statim repræsentabit creaturas, ut existentes eo ipso, quod futuræ sint, absque ulla nova perfectione, sed solum ex vi illius, quam habet receptam per suam processionem.

6. *Discrimen inter scientiam Visionis, et simplicis intelligentiæ.* — Ratio autem hujus differentiæ est, quia scientia creaturarum possibilitium ut sic est prior origine et simpliciter essentialis, et non pendet ex aliquo actu communi ipsi Verbo, et ideo, ut talis est, supponitur in Patre, et communicatur Verbo, et Verbum per illam procedit. At vero scientia visionis nullo modo est prior origine, nec ut talis est, est essentialis, imo pendet (ut ita loquamur) ex decreto libero communi ipsi Verbo, et ideo non potest intelligi Verbum esse ab illa, seu per illam, ut talem, sed potius illam quodam modo esse a Verbo, in quantum ab illo simul cum Patre, et Spiritu sancto est decretum liberum, quo consummatur scientia illa in ratione visionis. Quia vero ex parte scientiæ jam erat positum sufficiens fundamentum hujus respectus, solumque expectabatur terminus: et Verbum ex vi suæ processionis accepit illam scientiam, ideo ex vi illius dicitur accepisse radicaliter etiam scientiam visionis, nam formaliter accepit scientiam illam de se repræsentativam rerum futurarum, si futuræ sint. Et hæc fuit mens D. Thomæ. Nec aliud sensit Augustinus, solum enim dixit, Verbum dicere respectum ad res faciendas, non vero docet, Verbum procedere per illam scientiam ut habentem jam illum respectum. Differentia autem, quam Augustinus constituit inter

Verbum et Rationem, universalis non est, nam et Verbum esse potest de re nunquam futura, et ratio etiam esse potest de re facienda, et ita Athanasius in epistola de decretis Nicenæ synodi indifferenter utitur illis vocibus. Et divus Thomas, 1 p., q. 15, n. 3, significat, in Deo esse rationes rerum tam futurarum, quam earum, quæ nunquam futuræ sunt.

7. *Dubium.*—*Responsio.*—Atque ex his obiter expeditur dubium, quod hic tractari solet, quidnam sit secundum rationem prius in æterno Patre, producere suum Verbum, an cognoscere res repræsentatas in Verbo. Quod attingens Ferrariensis 4, contra Gentes, cap. 13, respondet, prius Patrem producere Verbum suum, quam cognoscere. Moveturque argumento sumpto ex analogia ad nostrum verbum, quia nos prius producimus verbum, quam per illud cognoscamus. Sed hoc argumentum non urget, quia non oportet servari in hoc proportionem, quia nos producimus Verbum ex indigentia, ut supra dixi, et per illud constituimur formaliter intelligentes. Pater autem æternus intelligit per suam essentiam, et producit Verbum ex fecunditate scientiæ suæ, non ex indigentia, ut capite ultimo hujus libri amplius explicabimus. Dico ergo, posse esse sermonem, vel de cognitione earum rerum, ex quarum actuali scientia Verbum producit, ut sunt divinitas, personæ et creaturæ possibles ut sic, vel de cognitione creaturarum ut existentium. In priori sensu dico, Patrem prius ratione cognoscere tales res, quam producat Verbum, licet in re sint omnino simul. Hoc ultimum constat, quia ibi nec est proprietas durationis, nec causalitas, nec realis ordinis, cum nulla sit distinctio in re inter producere Patris, et cognoscere. Prioritas autem etiam secundum rationem in hoc solum fundatur, quod Pater cognoscendo producit. Unde nostro modo intelligendi, quia cognoscit, producit; et ideo prius etiam cognoscit nostro intelligendi modo. Quod etiam communis modus loquendi declarat, quia dicimus Patrem producere ex cognitione harum, vel illarum rerum, ergo concipimus cognitionem ut ratione priorem. Idque confirmari potest ex his, quæ de *dicere* et *intelligere* diximus, libro primo, capite sexto. At vero loquendo de cognitione libera futurarum rerum, sic dicendum est, prius Patrem producere Verbum suum, quam has res actu cognoscat. Probat, quia in quacumque persona divina prius est actio naturalis, quam libera, et ita in Patre prius est generare, quam velle creare, ergo prius est producere Verbum,

quam cognoscere creaturas, ut factas, vel faciendas. Item in Patre prior est scientia simplicis intelligentiæ, quam visionis, sed cum scientia naturali, et simplicis intelligentiæ immediate conjungitur, ac necessario Verbi productio, cum scientia autem visionis non ita immediate, sed interveniente libero actu voluntatis, ergo prior est Verbi productio. Denique ex proxime dictis in hoc capite hoc satis constat.

8. *Dubium aliud.*—Occurrit autem hoc loco specialis dubitatio de scientia contingentium conditionatorum, quam multi mediam vocant, et nos eam in DEO esse supponimus, sive hoc, sive illo nomine vocetur. Est ergo dubium an idem dicendum de illa sit, quod de scientia visionis, scilicet, quod Verbum divinum non procedat ex tali scientia creaturarum sic cognitarum, et quod prius ratione, vel origine sit productio Verbi, quam hæc scientia sit in DEO, vel in Patre. Videtur enim esse aliqua dissimilitudo, quia hæc scientia non supponit in DEO decretum liberum, sed solam objecti veritatem, quæ ex decreto DEI actuali, seu in re posito (quod aliqui absolutum vocant) non pendet, sed solum ex futuritione rei sub tali conditione, quæ futuritio non pendet ex præsentii decreto, quod habeat DEUS, est ergo ex hac parte tam naturalis hæc scientia, quam scientia simplicis intelligentiæ. Et alioqui illa futuritio, si vera est, in quocumque signo æternitatis vera est: ergo et scientia, quæ statim resultat secundum habitudinem, vel terminationem, ad tale objectum scibile in eodem signo est; ergo ex illa producit Verbum.

9. *Resolutio.*—Nihilominus dicendum censeo, Verbum divinum non procedere ex hac scientia, quia simpliciter est contingens; nam licet posito objecto tali, necessario sequatur in DEO hæc scientia, tamen objectum illud simpliciter contingens est, potuissetque aliter se habere, et ideo non potest Verbum divinum ex tali scientia procedere, quia solum procedit ex his, quæ naturalia sunt. Unde consequenter etiam censeo, prius secundum rationem, vel originem esse in Patre, vel a Patre naturalem Verbi productionem, quam quod hanc scientiam conditionatam habeat, ut talis est, id est, ut actu terminatam ad talem veritatem conditionalem contingentem. Quia secundum illum respectum non est necessaria, nec naturalis, et in Patre omnia naturalia sunt priora contingentibus quocumque modo. Unde non refert, quod illa scientia non supponat decretum

liberum actuale, et quod in hoc differat a scientia visionis, quia non est hæc ratio adæquata illius ordinis secundum rationem, vel originem, sed contingentia quæcumque sufficit. Quia quidquid est simpliciter necessarium necessitate absoluta, et maxime divina, est prius simpliciter, quam id, quod est quovis modo contingens. Unde in ipsis creaturis objective cognoscendis, prius simpliciter est, esse absolute possibles quam esse futuras, etiam sub hac, vel illa conditione. Et ita non est verum, in quocumque signo æternitatis præcedere illas veritates conditionatas, nam prius est (ut ita loquar) signum possibilitatis, quam futuritionis conditionatæ. Naturalis autem scientia Dei, et productio ad intra, ac denique quidquid in Deo simpliciter necessarium est, intelligitur, esse in primo gradu necessitatis, atque ante omnem, et qualemcumque contingentiam.

CAPUT VIII.

SIT-NE VERBUM VERA, ET NATURALIS IMAGO PATRIS.

1. *Exponitur sensus.*—*Durandi opinio.*—Duo possumus de hoc Filii attributo inquirere. Unum est, an proprie, et sine metaphora Verbo attribuat, et hoc explicamus per voces illas, vera, et naturalis. Alterum est, an hoc attributum sit notionale, et ita proprium Verbi, ut non sit commune aliis. Et de hoc puncto nihil hic tractandum proponimus, quia tria sunt, quæ per illam negationem possunt excludi, Pater, Spiritus sanctus, et creaturæ, et de Patre quidem, et creaturis nulla est difficultas, et ideo obiter, ac facile expeditur: de Spiritu sancto vero est quidem difficultas propria illius, quæ in peculiari libro de illo commodius tractabitur. Igitur in quæstione proposita Durandus, in 1, dist. 28, negative respondet, quia propria imago requirit propriam similitudinem, quæ non est in Verbo, cum in illo non sit realitudo realis similitudinis ad Patrem, sed potius identitas in natura.

2. *Vera resolutio.*—Dicendum vero est, Verbum esse veram, et naturalem, ac propriissimam imaginem Patris. Ita D. Thomas 1. part., q. 35, ubi Cajetanus et alii; Bonaventura, in 1, dist. 31, 2 p., art. 1, q. 1; Capreolus, dist. 27, q. 2; Henricus quodlibet 4, et q. 2. Et probatur primo, quia Scriptura ita loquitur, et a Patribus cum proprietate intelligitur, et